

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 21 februari 1905, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård.

(2:a U. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 8) af den 31 december 1904 har Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att till anläggning af väg inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård, anslag måtte, under i statsrådsprotokollet angifna villkor och förutsättning, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen yttrat följande:

»Uti underdånig skrifvelse den 7 november 1903 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, med anledning af hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande af befullmäktigade ombud från Enontekis kommun gjord framställning, hemställt om beviljande af statsanslag till anläggning af väg mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken.

Vid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes skrifvelse äro fogade dels en af distriktsingenjören Erik Wedberg efter förut af dåvarande öfverstelöjtnanten A. F. O. Cederberg och majoren Th. Helleberg uppgångna linjer den 17 maj 1900 upprättad och reviderad samt af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen granskad plan för det ifrågakvarande vägbyggnadsföretaget jämte kostnadsförslag, enligt hvilket företaget beräknats kosta 205,900 kronor, dels ock bestyrkt afskrift af protokoll vid kommunalstämma med Enontekis kommun den 20 september 1903, utvisande, bland annat, att socknemännen förklarar sig villiga att, därest den ifrågasatta vägen komme till stånd, lagligen underhålla densamma.

Till stöd för berörda framställning har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört hufvudsakligen följande.

Enontekis socken, rikets nordligaste kommun, befunde sig i den vanlottade undantagsställning, att densamma saknade hvarje tillstymmelse till bruten väg. Nödtorftig förbindelse med den yttre världen uppehölles fortfarande, såsom i hundratals år varit fallet, sommartiden antingen genom båtfart utefter den grunda och forsuppfyllda gränsålfven Muonio älf, ett fortkomstsätt, som vore förenadt med stora kostnader, mödor och faror, på samma gång som detsamma endast i ringa mån kunde anlitas för varutransporter, eller, då fråga varit att från handelsplatserna vid Lyngenfjord i Norge till socknens nordligare delar afhämta mjöl och andra lifsförnödenheter, förmedelst klöfjerenar och på enahanda sätt lastade hästar. Vintertiden, då frosten slagit broar öfver vattendrag och myrar, gestaltade sig förhållandena något bättre, och hade invånarne varit hänvisade hufvudsakligen till denna tid för afyttrande af sina produkter och hemförskaffande af sina förnödenheter. Men äfven vintertrafiken vore genom saknaden af bruten väg förenad med mycken möda, kostnad och tidsutdräkt. Under höst och vår, då isarna och myrarna hvarken bure eller bruste, vore kommunen helt och hållet isolerad och lämnad åt sig själf, och skulle brödförrådet då vara slut, funnes ej någon möjlighet att taga sig fram till grannsocknarna för att fylla behovet. Någon spannmål kunde ej odlas i Enontekis på grund af dess nordliga läge ofvanom den egentliga skogsgränsen, utan vore den bofasta befolkningen, som uppginge till ett antal af endast omkring 500 personer, under det den vida öfvervägande delen eller omkring 800 personer utgjordes af nomadlappar, för sin ytterst nödtorftiga utkomst hänvisad till boskapsskötsel med något fiske och ripfångst såsom binäringar. Äfven boskapsskötseln stode emellertid på en mycket primitiv ståndpunkt, ehuru för dess utveckling naturliga förut-

sättningar förefunnes. Någon utveckling därutinnan vore dock ej att förvänta, så länge kommunikationer saknades. Åtgärder, åsyftande att afhjälpa denna brist, hade äfven blifvit vidtagna. Sålunda verkställdes i början af 1890-talet undersökning och upprättades plan och kostnadsförslag för allmän väg emellan Karesuando kyrkoby i Enontekis socken och Juckasjärvi sockens kyrkoby Vittangi, hvarifrån väg funnes såväl till Gellivare som till kusten vid Haparanda stad; och det vore detta förslag som sedermera år 1900 blifvit, beträffande den inom Enontekis socken fallande delen af vägen, af distriktsingenjören Wedberg revideradt, hvarvid kostnaden för ifrågavarande vägdel beräknats till 205,900 kronor. Den inom Juckasjärvi socken fallande delen af förstnämnda väg vore under arbete och till öfvervägande del fullbordad. År 1894 hade Enontekis socknemän till Eders Kungl. Maj:t ingått med ansökan om sedvanligt anslag för vägens fortsättande inom Enontekis. Då emellertid socknemännen snart intagits af farhågor att icke kunna bära de med utförandet af ifrågavarande vägföretag och dess underhåll förenade kostnader, blef något anslag därtill ej af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordadt.

Sedan numera järnvägen framdragits från Gellivare öfver Kiruna till Narvik, hade behovet af vägförbindelse för Enontekis socknemän framträdt alltmera trängande. I afseende å socknemännens fattigdom och oförmåga att kunna bidra till utgörande af ens någon del af vägbyggnadskostnaden meddelades, att enligt senast uppgjorda taxeringslängder sammanlagda taxeringsvärdet å jordbruksfastighet inom socknen, hvarför bevilning erlades, utgjorde allenast 67,800 kronor och å annan fastighet 1,300 kronor, under det sammanlagda beskattningsbara inkomsten uppginge till allenast 11,720 kronor och inkomstkatten till 72 kronor. Dessa siffror, som icke skulle ådraga sig någon uppmärksamhet, ifall de hänförde sig till beskattningen af en enskild individ i hvilken annan del af riket som helst, syntes, såsom exponenten för en hel sockens skatteförmåga, onekligen egendomliga.

Det vore att hoppas, att ifrågavarande väganläggning skulle mer än någon annan åtgärd vara ägnad att väcka den genom århundradens isolering efterblifna befolkningens energi och befordra utvecklingen af denna rikets nordligaste och mest vanlottade landsdel.

Beträffande kostnaden för det ifrågasatta vägbyggnadsföretaget kunde en väsentlig besparing vinnas genom minskning af den föreslagna vägbredden 4,2 meter till 3,6 meter och tilläfventyrs andra inskränkningar samt genom arbetets fördelning på en längre tid, hvarigenom arbetet kunde utföras utan anlåtande af andra arbetskrafter

från främmande håll, än som måste anskaffas för utförande af erforderliga stenarbeten, hvori orsbefolkningen saknade färdighet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och då den fattiga och fåtaliga befolkningen vore ur stånd att med egna medel bekosta den tredjedel af vägarbetet, som i regel förutsattes såsom villkor för statsbidrags erhållande, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att till anläggning af väg mellan Karesuando by och gränsen mot Juckasjärvi socken anslag måtte, under villkor dels att all för anläggningen behöffig, enskilde tillhörig eller af enskilde brukad mark utan kostnad för statsverket upplätes, dels att vägens framtida underhåll genom i behörig ordning tillkommet beslut blefve vederbörande väghållningskyldige ålagdt, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas, utan iakttagande af det för anlittandet af vägbyggnadsfonden i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden.

Uti en till chefen för civildepartementet ställd skrifvelse af den 18 november 1903 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därefter förnämlt, att, enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inhämtat, anslag till hela beräknade kostnaden, 380,000 finska mark, af finska statsmedel beviljats till väganläggning från hufvudorten i finska Enontekis till Muonioniska, en omständighet, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreställt sig kunna inverka på uppfattningen om det begärda anslaget behöflighet och billigheten af dess beviljande, enär förhållandena inom ifrågavarande båda gränsocknar voro tämligen likartade.

Till följd af erhållna nådiga remisser har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 3 maj 1904 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och däruti anfördt.

Den ifrågavarande vägen utgjorde den inom Enontekis socken belägna delen af vägföretaget Karesuando—Vittangi, för hvars inom Juckasjärvi socken belägna sträckning Eders Kungl. Maj:t under åren 1895—1899 beviljat statsbidrag. Däraf vore delen mellan Vittangi och Tunturijokki färdigbyggd, under det att arbetet å den återstående sträckan påginge.

Det nu föreliggande förslaget upptog utom hufvudvägen äfven en kort biväg till Idivuoma gästgifvargård. Hufvudlinjens längd utgjorde 40,460 meter och bivägens till Idivuoma gästgifvargård 610 meter, hvarigenom totala vägländen uppginge till 41,070 meter. Som grof furuskog totalt saknades inom den del af Enontekis socken, som komme

att genomskäras af denna väglinje, hade föreslagits, att samtliga broar skulle utföras af sten, churu detta blefve ganska dyrbart, på grund af att stentillgången vore mycket knapp och den tillgängliga stenen svår att bearbeta. Väglinjen framginge öfver mycket omväxlande terräng, å vissa sträckor öfver endast sandmoar utan tillgång på vare sig sten eller pinnmo och å andra öfver endast stenkrafvel, slyland och berg. De kostsammaste vägdelarna beträffande brytningen vore delarna närmast Karesuando på grund af Muonioälfvens höga vattenstånd vid vårflod, samt delarna å ömse sidor om Kallokajokki, där marken hufvudsakligen bestode af berg och stenkrafvel i skarp sidolutning. Godt väggrus hade påträffats endast mycket sparsamt. På grund af dels den knappa sten- och grustillgången samt markens oländiga beskaffenhet, dels ock svårigheter att till dessa obygdor erhålla arbetskrafter, lifsförnödenheter, fourage, materialier med mera, ställde sig den beräknade kostnaden för väganläggningen tämligen hög. Vägbredden vore föreslagen till 4,2 meter; och då Eders Kungl. Maj:t vid fastställelse af arbetsplanen för vägens sträckning inom Juckasjärvi socken bestämt densamma till 4,2 meter, syntes det, särskildt äfven med hänsyn till vägens militära betydelse, ej vara lämpligt att, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befälningshafvande ifrågasatt, göra vägens fortsättning smalare.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänsyn till hvad Eders Kungl. Maj:ts befälningshafvande upplyst om socknens fattigdom och behofvet af den föreslagna vägen, har styrelsen därför i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen besluta, att af vägbyggnadsmedel, som dels redan vore anslagna, dels under närmaste framtiden kunde vardas ställda till Eders Kungl. Maj:ts nådiga disposition, finge utan fordran på tillskott från intressenternas sida, men under villkor dels att all för anläggningen behöflig, enskilde tillhörig eller af enskilde brukad mark utan kostnad för statsverket upplätes, dels att vägens framtida underhåll genom i behörig ordning tillkommet beslut blefve de väghållningsskyldige ålagdt, användas för anläggning af väg mellan Karesuando by till gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård i Norrbottens län ett belopp af 205,900 kronor eller hela den beräknade byggnadskostnaden.

Uti infordradt underdånigt utlåtande af den 17 september 1904 har chefen för generalstaben, under framhållande att vägbanans bredd med hänsyn till den ifrågasatta vägens betydelse och dess anknytning till den under byggnad varande vägen mellan Vittangi och Enontekis sockengräns ej borde göras mindre än 4,2 meter, tillstyrkt bifall till

den af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län gjorda framställningen.

I afseende på den föregående behandlingen af frågan om åstadkommande af väg mellan Karesuando och Vittangi har jag från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen införskaffat närmare upplysningar, och har styrelsen meddelat följande.

Sedan dåvarande löjtnanten Th. Helleberg år 1891 uppgjort förslag till anläggning af väg från Vittangi i Juckasjärvi socken till Karesuando i Enontekis socken och Enontekis röstberättigade medlemmar på kommunalstämma den 30 april 1893 åtagit sig att i enlighet med det uppgjorda förslaget bygga den inom socknen belägna vägdelen samt densamma för framtiden underhålla, hade den därefter tillsatta arbetsdirektionen den 10 augusti 1894 ingått till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med underdånig framställning, att anslag till två tredjedelar af den beräknade kostnaden måtte i nåder beviljas till ifrågasvarande väg. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hade därefter insändt den underdåniga ansökningen — jämte en från Juckasjärvi socknemän inkommen liknande ansökan om anslag till den inom sistnämnda socken belägna delen af vägen Vittangi—Karesuando — med eget underdånigt förord den 21 september 1894 till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som redan samma år hos Eders Kungl. Maj:t gjort underdånig framställning om anslag till den närmast Vittangi belägna delen. Äfven under de därpå följande åren hade styrelsen ingått till Eders Kungl. Maj:t med liknande ansökningar, så att år 1899 Eders Kungl. Maj:t beviljat anslag till den sista femtedelen af vägdelen inom Juckasjärvi socken. Styrelsen hade vid denna tidpunkt stått i begrepp att hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om anslag till vägdelen inom Enontekis socken, hvilket lämpligen förut icke kunnat göras, enär vägarbetet i den svårframkomliga terrängen måst fortlöpa successivt, då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 7 januari 1899 inkommit till styrelsen med de vägbyggnadsskyldiges af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordade ansökan af den 16 december 1898 om *dels* revision till följd af de mycket ökade lifsmedels- och arbetsprisen sedan år 1890, då vägförslaget uppgjorts, af det för delen inom Enontekis socken upprättade kostnadsförslag, *dels ock* undersökning för en mindre ändring i planen för vägen närmast Karesuando. På grund af förordnande från styrelsen hade följande år af distriktsingenjören, löjtnanten E. Wedberg upprättats revideradt förslag för delen inom Enontekis socken, hvaraf framgått, att vägen jämte en kort väg till Idivuoma gästgifvargård skulle få en längd af 41,070 meter

samt kosta 205,900 kronor. Då kostnaden, enligt hvad det senare förslaget efter delvis förändrad sträckning utvisat, skulle komma att drabba de väghållningsskyldige i Enontekis väsentligt känbarare än först beräknats, hade styrelsen ansett sig icke kunna hos Eders Kungl. Maj:t med det sista förslaget till grund hemställa om anslag till vägen i fråga, förr än socknemännen yttrat sig öfver detsamma — som den 13 juni 1900 efter vederbörlig granskning blifvit till förslagsställaren åter-sändt — samt ny ansökan om anslag till styrelsen inkommit. Någon sådan ansökan hade emellertid icke kommit styrelsen till handa, då styrelsen anbefallt afgifva underdånigt yttrande öfver af Enontekis kommun gjord underdånig ansökan om anslag till *hela* den beräknade kostnaden för ifrågasatt väganläggning; på grund hvaraf styrelsen afgifvit sitt underdåniga utlåtande den 3 maj 1904 med hemställan, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om anslags beviljande till hela den beräknade kostnaden.

Såsom redan af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållits, skulle här ifrågasatta väganläggning mellan Karesuando by och gränsen mot Juckasjärvi socken afse att bereda en utfartsväg för Sveriges nordligaste kommun, Enontekis socken, hvilken befinner sig i fullständig saknad af kommunikationer. Vägens anläggning synes därför vara påbjuden af ett verkligt behof, hvarförutom möjlighet skulle beredas till utveckling af det nästan enda medel till utkomst, som står socknens under synnerligen svåra förhållanden lefvande befolkning till buds, eller boskapsskötseln.

Af den lämnade redogörelsen framgår jämväl, att den ifrågasatta väganläggningen skulle utgöra den slutliga länken i det redan under år 1890 planlagda och numera med statsmedel till större delen fullbordade vägbyggnadsföretag, hvilket är afsedt att förbinda Karesuando kyrkoby i Enontekis socken med Vittangi kyrkoby inom Juckasjärvi socken, hvarifrån väg finnes såväl till Gellivare som till kusten.

Då emellertid Enontekis socken, om vanligt anslag till endast två tredjedelar af den för vägen beräknade kostnaden blefve anvisadt, saknar förmåga att själf bekosta den återstående tredjedelen därutaf, anser jag i detta fall skäl förefinnas för statens mellankomst för möjliggörande af vägföretaget i fråga. Jag anser mig därför ock böra förorda framställning till Riksdagen i syfte att — på sätt vid några föregående tillfällen skett — till anläggning af väg från Karesuando by till gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård anslag

från vägbyggnadsfonden må kunna beviljas utan iakttagande af villkoret, att statsbidraget ej må öfverstiga två tredjedelar af kostnaden.

I enlighet med hvad socknemännen äfven åtagit sig, bör emellertid vid beslut om ifrågavarande vägs byggande uteslutande af statsmedel göras förbehåll därom, att vederbörande väghållningsskyldige, i detta fall de väghållningsskyldige inom Enontekis kommun, ikläda sig ansvar för vägens framtida underhåll.

I öfrigt torde såsom villkor för det af mig förordade medgifvandet böra, i öfverensstämmelse med hvad förut i liknande fall stadgats och jämväl af såväl Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits, föreskrifvas, att all för väganläggningen behöflig, enskilde tillhörig eller af enskilde brukad jord skall utan ersättning upplåtas.

I händelse hvad jag sålunda ännar föreslå vinner bifall, torde jag framdeles få underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning frågan om fastställelse af plan för företaget samt om de närmare bestämmelser, som böra i afseende å arbetets utförande meddelas.»

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

Det synnerligen ovanliga förhållande, att Enontekis socken alldeles saknar banade vägar, samt befolkningens af myndigheterna vitsordade oförmåga att med penningar bidra till den ifrågasatta väganläggningen synas utgöra talande skäl för efterskänkande från status sida af fordringen, att de väghållningsskyldiga skola med en tredjedel af kostnaden bidra till anläggningen. Däremot har utskottet, särskildt med anledning af hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därom anført, ansett det utan obillighet kunna ifrågasättas, att vederbörande väghållningsskyldige för vinnande af den i hög grad värdefulla förmånen af en god utfartsväg, skulle åtaga sig den skyldighet till arbetsprestationer in natura, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt att, efter pröfning af förhållandena, föreskrifva.

Vidare synes, utan att gagnet af anläggningen därigenom skulle i någon väsentligare mån förringas, en afsevärd besparing i penningar och arbetskraft kunna åstadkommas därigenom att, i enlighet med Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag, vägens bredd minskades från 4,2 till 3,6 meter; och har därför utskottet ansett en sådan ändring i arbetsplanen böra vidtagas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att till anläggning af väg om 3,6 meters bredd inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvaregård anslag må, under villkor att för väganläggningen behöffig, enskilda tillhörig eller af enskilde brukad jord skall utan ersättning upplåtas samt att vederbörande väghållningsskyldige förbinda sig dels att, i enlighet med hvad af utskottet härofvän yttrats, med arbetsprestationer in natura bidra till väganläggningen, dels ock att för framtiden underhålla vägen, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke må utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden.

Stockholm den 21 februari 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
